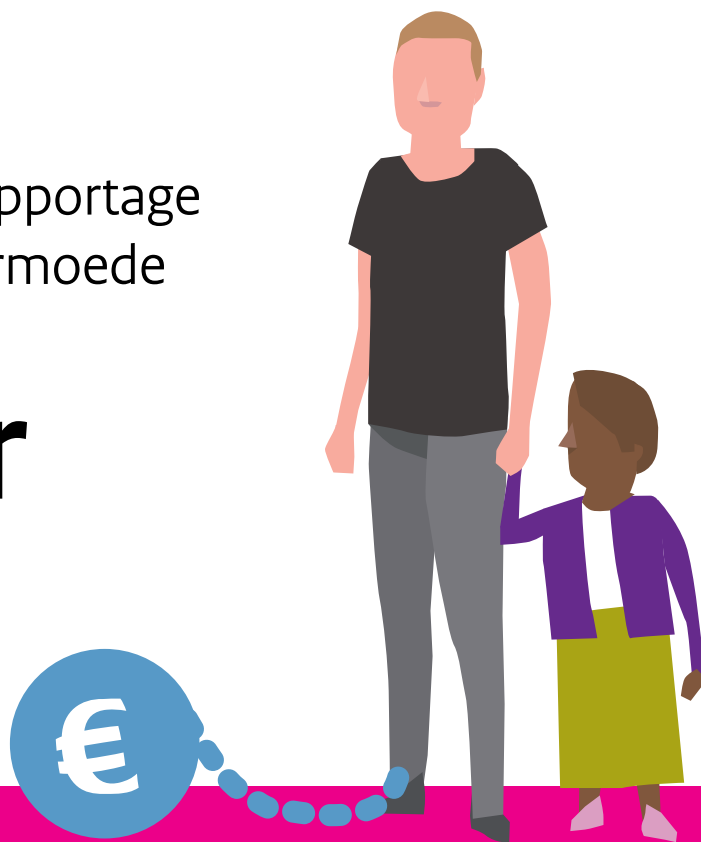

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Tweede voortgangsrapportage
Aanpak geldzorgen, armoede
en schulden

Monitor 2023

Monitor

Toelichting monitor

In de vorige voortgangsrapportage is een eerste versie van de monitor mee gestuurd. De monitor is doorontwikkeld om tot een tweede versie te komen die bijgevoegd is bij de tweede voortgangsrapportage. De monitor is waar mogelijk geüpdatet en aangevuld met meerdere indicatoren. Aangezien sommige data maar één keer per jaar wordt geproduceerd, tonen niet alle indicatoren nieuwe gegevens.

De monitor moet ons helpen om (1) inzicht te krijgen in de aard van de problematiek en hoe deze zicht ontwikkelt. Daarnaast moet de monitor ons helpen om te zien (2) of we op de goede weg zijn: halen we de doelstellingen en de subdoelstellingen? Tevens is de monitor uitgebreid met enkele indicatoren om (3) de voortgang van acties uit de aanpak te monitoren.

De monitor blijft in ontwikkeling. Op basis van nieuwe inzichten en beschikbare data zal de monitor gaandeweg worden verbeterd en aangevuld. Indicatoren om de ontwikkelingen van de armoede- en schuldenproblematiek en de voortgang van de aanpak te monitoren zijn direct gerelateerd aan de subdoelstellingen zoals benoemd in de inleiding van de voortgangsrapportage.

Er zijn enkele zaken die relevant zijn om de monitor goed te kunnen lezen:

1. Verschillende armoededefinities:
Het SCP en CBS hanteren verschillende armoededefinities. De lage inkomensgrens (CBS) en de niet-veel-maar-toereikend-grens (NVMT) (SCP). De lage inkomensgrens neemt het inkomen als uitgangspunt voor de armoededefinitie, terwijl de NVMT uitgaat van uitgaven, wat heeft iemand minimaal nodig. De lage inkomensgrens is dus een smallere definitie van inkomen.
In deze monitor worden beide definities gebruikt. De hoofddoelstellingen op armoede zijn gebaseerd op de niet-veel-maar-toereikend-grens. Echter worden voor veel subdoelstellingen cijfers gebruikt van het CBS met de lage inkomensgrens, omdat dit de meest recente cijfers zijn.
Het CBS, SCP en het Nibud werken momenteel aan een gezamenlijke armoededefinitie na aanleiding van de Commissie sociaal minimum. Dit traject is rond de zomer van 2024 klaar. Tot die tijd zal er dus in de monitor gewerkt worden met verschillende definities.
2. Ontbreken gemeentelijke data
Een belangrijk deel van armoedebelief valt onder de gemeente. Momenteel is er geen data beschikbaar over de gemeentelijke minimaregelingen. Dit gedeelte ontbreekt dus in de monitor en de analyse. Echter wordt er wel aan een oplossing gewerkt door middel van het project Datadelen Armoede en Schulden. Dit project wordt middels een subsidie aan de VNG, Divosa, NVVK en het CBS gegeven om datadelen mogelijk te maken.

3. Informele schulden

Vanuit verschillende kanten zijn er signalen dat informele schulden een toenemend probleem zijn. Bij informele schulden gaat het bijvoorbeeld om leningen bij familie, vrienden en/of kennissen. Uit het rapport 'De onzichtbaren'¹ van het NZF blijkt uit de honderden aanvragen die het fonds heeft mogen ontvangen, dat er naast formele schulden ook informele schulden aanwezig zijn. Het gaat soms om duizenden euro's aan schulden bij familieleden, vrienden en kennissen. Verder zijn er bijvoorbeeld problemen bij Syrische statushouders die geld hebben geleend bij hun familie, voor hun vlucht en/of gezinshereniging. Er is echter weinig bekend over informele schulden en er is behoefte om meer inzicht te krijgen hierin. Momenteel loopt een verkennend onderzoek hiernaar dat wordt uitgevoerd door het Verwey-Jonker instituut in samenwerking met het Nationaal Zakat Fonds. De verwachting is dat in januari een rapportage wordt opgeleverd met daarin een beschrijving van de opbrengsten van dit onderzoek met daarbij mogelijke concrete oplossingsrichtingen.

Stand van zaken dashboard

Momenteel wordt er samengewerkt met het CBS om een dashboard te ontwikkelen met de stand van zaken rondom armoede en schulden in Nederland. Het doel is om op één moment op één plek overzicht te hebben van de stand van zaken rondom deze onderwerpen. Gegevens uit het dashboard schuldenproblematiek in beeld, het dashboard armoedescan en de publicatie armoede en sociale uitsluiting zal hierin gecombineerd worden.

Vermoedelijk gaat dit dashboard live in Q1 van 2025. Hierin zal de nieuwe gezamenlijke armoedefinitie mee genomen worden.

In de eerste voortgangsrapportage meldden we de verkenning van de ontwikkeling van een aparte kinderarmoedemonitor in samenwerking met KidsRights en de Erasmus Universiteit Rotterdam. Vanuit de wens om tot één breed en inzichtelijk dashboard te komen waarin de cijfers over armoede, kinderarmoede en schulden te vinden zijn, hebben we de afweging gemaakt om geen aparte monitor voor kinderarmoede te ontwikkelen. Het in beeld brengen van de verschillende aspecten van kinderarmoede in Nederland wordt onderdeel van het landelijke CBS-dashboard met de stand van zaken rondom armoede en schulden in Nederland.

Tot slot - moties en verzoeken

Om uitvoering te geven aan de motie van het lid Ceder c.s. over het verkennen van een landelijk schuldendashboard samen met SchuldhulpMaatje en de NSR, gaan we onderzoeken of dit meegenomen kan worden in het ontwikkelen van het dashboard.

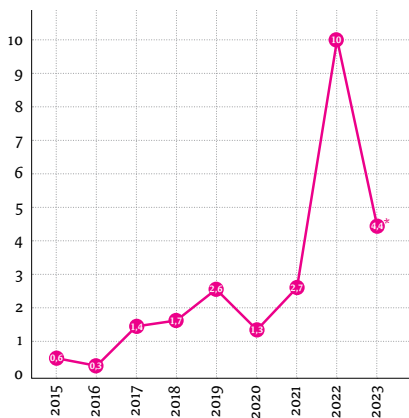
¹ <https://nationaalzakatfonds.nl/wp-content/uploads/2022/10/De-Onzichtbaren.pdf>

Context factoren

Nederland is constant in beweging. Daarom is het van belang om de cijfers over armoede en schulden in de context van de huidige tijd te plaatsen. Er is gekozen om een viertal aan indicatoren op te nemen, die een weergave geven van de economische context in Nederland.

1.1 Inflatie 2015-2023

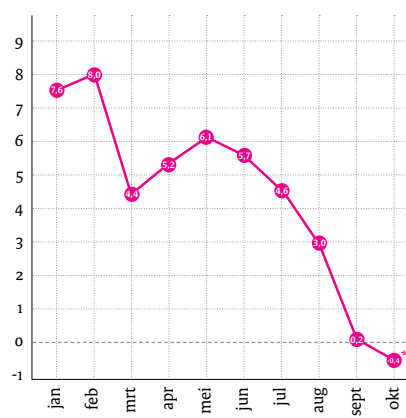
Deze grafiek laat de verandering zien van consumentenprijzen in percentages ten opzichte van dezelfde periode het jaar ervoor. Dit heet de prijsindex. Dit toont dus de inflatie van consumentenprijzen.

* Dit is het door ons genomen gemiddelde van de maanden januari t/m oktober.
Bron: CBS

1.2 Inflatie per maand 2023

Deze grafiek laat de verandering zien van consumentenprijzen in percentages per maand ten opzichte van dezelfde maand het jaar ervoor. Dit heet de prijsindex. Dit toont dus de inflatie van consumentenprijzen.

* voorlopig cijfer.
Bron: CBS

2 Mediane koopkrachtontwikkeling

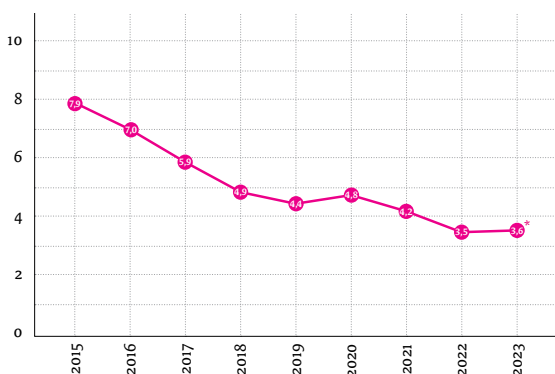
Deze grafiek toont het gestandaardiseerde besteedbaar huishoudensinkomen gecorrigeerd voor de inflatie (prijsindex) van die tijd. Als het gestandaardiseerde inkomen sterker stijgt dan de prijzen, dan neemt de koopkracht toe. De koopkracht wordt gebruikt om de (reële) ontwikkeling van het inkomen vast te stellen.

* voorlopig cijfer.
Bron: CBS

3 Werkloosheidspercentage

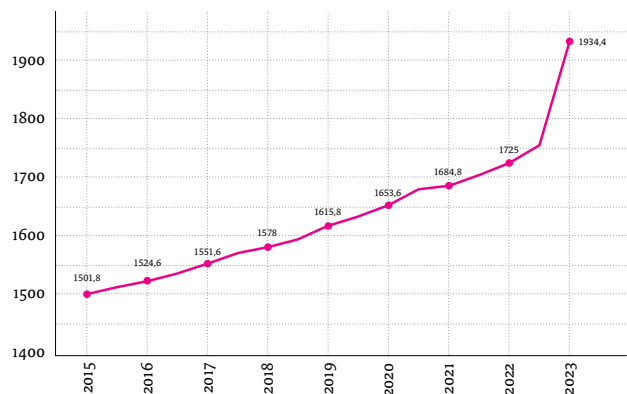
Deze grafiek toont de werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze beroepsbevolking) beroepsbevolking van 15 tot 75 jaar. De cijfers zijn niet-seizoen-gecorrigeerd.

* Het door ons genomen gemiddelde van de afgelopen drie kwartalen.
Bron: CBS

4 Hoogte minimumloon

Deze grafiek toont de hoogte van het bruto minimumloon per maand bij een voltijd dienstverband (exclusief vakantiebijslag). Twee keer per jaar wordt het minimumloon geïndexeerd. Deze grafiek toont de gegevens uit het begin van het jaar.

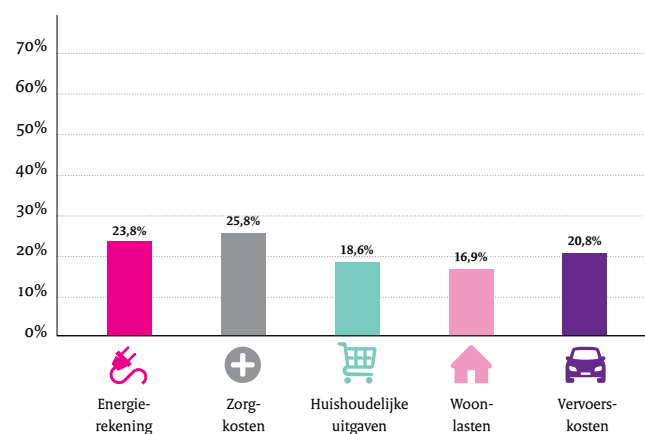

Bron: Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Stand van zaken geldzorgen

Op het gebied van geldzorgen zijn binnen de Aanpak geldzorgen, armoede en schulden geen kwantitatieve doelstellingen geformuleerd. Verschillende maatregelen binnen de aanpak richten zich echter wel op het verminderen van geldzorgen. Daarom rapporteert de monitor over het percentage Nederlanders met geldzorgen, uitgesplitst per categorie. De gebruikte bron voor het inzicht in geldzorgen is de Nationale monitor geldzorgen van Wijzer in Geldzaken en de Universiteit Leiden (KPEG).

5 Bronnen van geldzorgen en percentage Nederlanders dat zich hierover zorgen maakt

Bron: Wijzer in Geldzaken & Universiteit Leiden (KPEG)

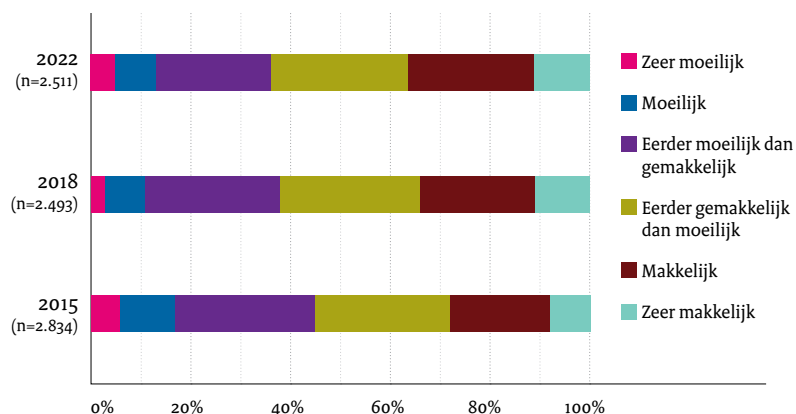
Het Nibud rapporteert ook veel over geldzorgen. Daarom hebben we ervoor gekozen om aandacht te geven aan het laatste rapport van hen over geldzorgen: “rondkomen en betalingsproblemen” uit 2022. Begin 2024 wordt een nieuw rapport verwacht over dit onderwerp.

Hieronder volgen enkele bevindingen uit het rapport.

Het doel van het onderzoek is om antwoord te geven op de vraag hoe Nederlanders rondkomen, hun geldzaken organiseren, in hoeverre zij zich zorgen maken en of zij geldproblemen ervaren. Hieruit is gebleken dat in 2022 37% van de huishoudens aangeeft moeite te hebben met rondkomen.

6 Rondkomen

Bron: Nibud

In het rapport geven veel Nederlandse huishoudens aan dat dit te maken hebben met hoge vaste lasten en stijgende uitgaven. Ook de hogere inkomens moeten letten op hun uitgaven om rond te kunnen komen. De groep die het hardste geraakt lijkt te worden door de stijging van de vaste lasten is de groep jongvolwassenen tot 35 jaar.

7 Mate van rondkomen naar leeftijdsgroepen

	18-34 jaar		35-44 jaar		45-54 jaar		55-64 jaar		65+ jaar	
	2018	2022	2018	2022	2018	2022	2018	2022	2018	2022
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Moeilijk rondkomen	11*	<u>26</u>	11	<u>17</u>	13	<u>10**</u>	14	<u>10**</u>	<u>8*</u>	<u>6**</u>
Neutraal rondkomen	57	<u>45</u>	56	50	58	56	50	48	52	50
Makkelijk rondkomen	33	<u>30</u>	33	33	<u>29</u>	34	36	<u>42</u>	<u>40</u>	<u>44</u>

* Onderstreept betekent dat groepen binnen het betreffende jaar significant afwijken van het gemiddelde

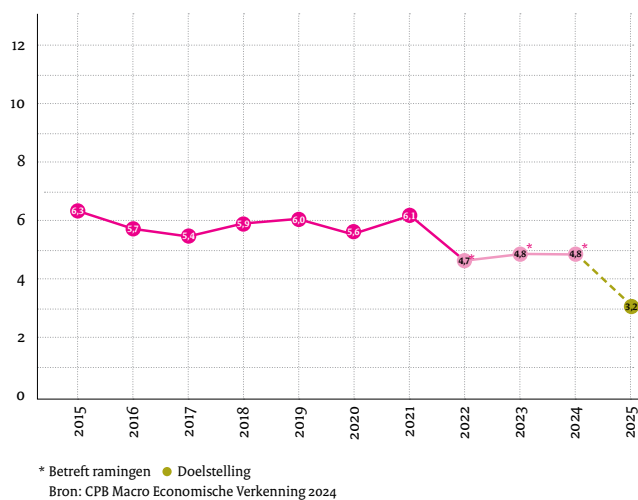
** Let op: n < 50 waarnemingen.

Uit het onderzoek van het Nibud blijkt ook dat mensen die moeilijk rondkomen vaker een lening of een schuld hebben. Dit kan bij een bank of financieringsmaatschappij zijn, maar ook binnen de privé kring of rood staan op de betaalrekening.

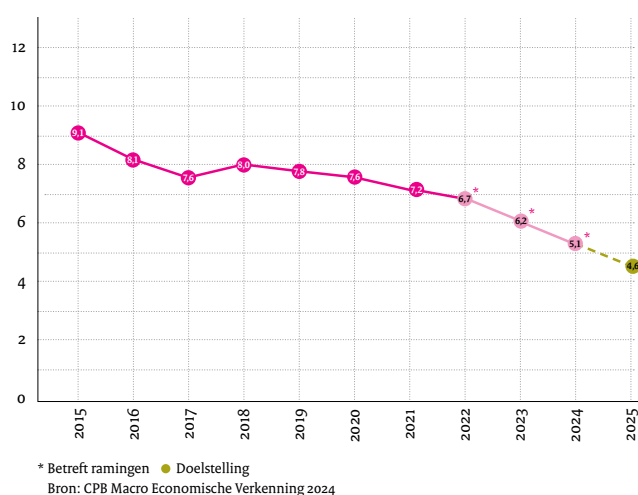
Stand van zaken doelstelling (kinder)armoede

Twee van de hoofddoelen van de Aanpak geldzorgen, armoede en schulden zijn de halvering van het aantal kinderen dat in armoede opgroeit in 2025 t.o.v. 2015, en een halvering van het aantal mensen in armoede in 2030 t.o.v. 2015. In dit onderdeel van de monitor rapporteren we over deze hoofddoelstellingen.

8 Totale armoede in Nederland, 2015-2024 (in procenten)

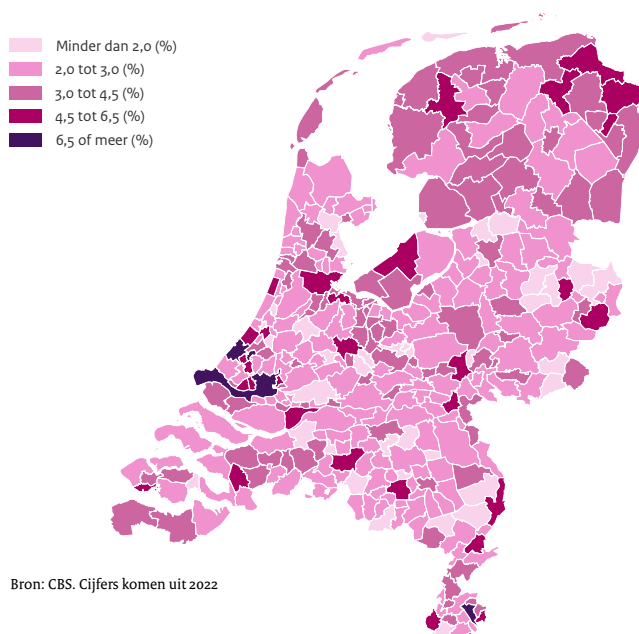
9 Landelijk beeld kinderarmoede 2015-2024 (in procenten)

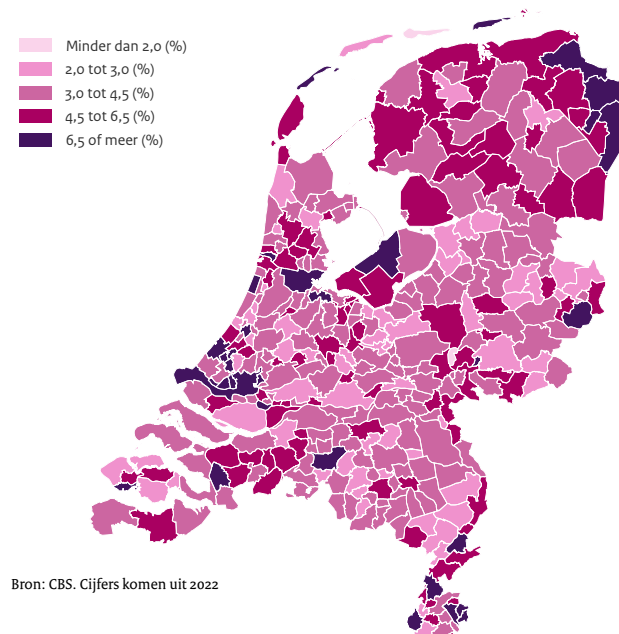
Hoe is (kinder)armoede verdeeld in Nederland

Onderstaande landkaarten tonen de spreiding van armoede over Nederland. Het gaat om het risico op armoede (lage-inkomensgrens) onder personen volgens het CBS volgens de meest recente armoede cijfers gepubliceerd in november 2023. Het landelijk beeld over kinderarmoede bestaat uit risico op armoede onder minderjarige kinderen.

8 Landelijk beeld armoede

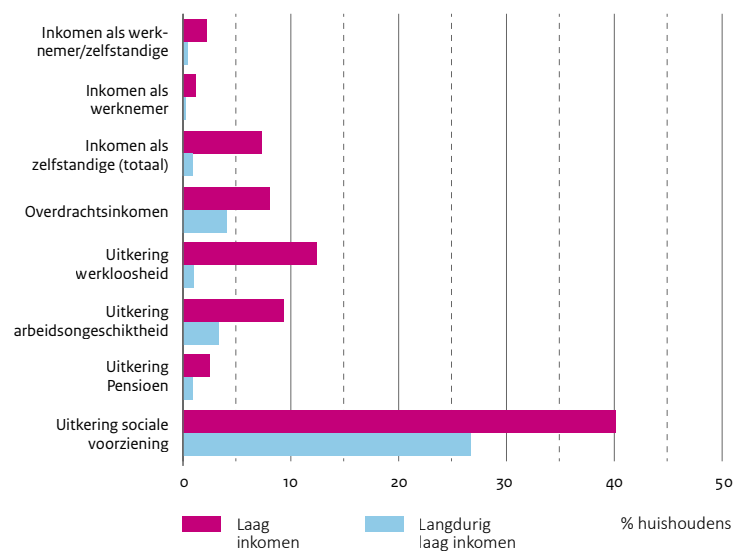

9 Landelijk beeld minderjarige kinderen met armoederisico

Huishoudens met risico op armoede

10 Huishoudenskenmerken van huishoudens met een laag en langdurig laag inkomen (lage-inkomensgrens)

Bron: CBS

Stand van zaken subdoelen doelstelling (kinder)armoede

Om de stand van zaken van de subdoelen van (kinder)armoede te kunnen monitoren zijn verschillende indicatoren opgesteld. Waar mogelijk wordt een update van de stand van zaken van de indicatoren gegeven ten opzichte van de vorige voortgangsrapportage en waar mogelijk voor 2015. Niet voor alle indicatoren is een update weer gegeven, aangezien sommige maar één keer per jaar geüpdatet worden. De indicatoren zijn nog in ontwikkeling en worden in latere voortgangsrapportages verder aangevuld. Bronnen voor de data die in deze paragraaf zijn gebruikt zijn het CBS, het Nibud, Voedselbanken Nederland, het Rode Kruis en de Citydeal monitor.

Subdoel

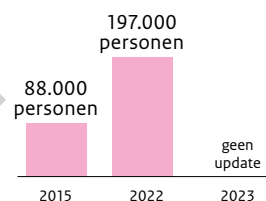
Handvat

Indicator

Minder mensen met een inkomen onder de armoedegrens

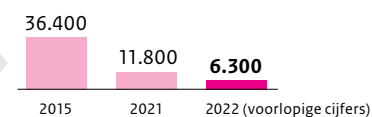
Mensen maken indien nodig gebruik van de sociale voorzieningen waar ze recht op hebben en deze voorzieningen bieden een voldoende inkomen.

Aantal personen dat voedselhulp ontvangen van voedselbanken Nederland

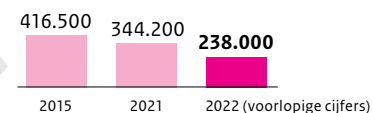

Aantal mensen onder armoedegrens met ww, bijstand, pensioeninkomen

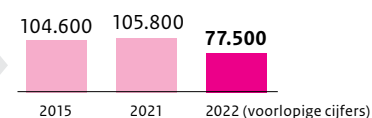
met een ww uitkering

met een bijstandsuitkering

met pensioen

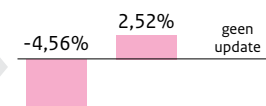
Meer mensen kunnen rondkomen van hun inkomen op of net boven de gehanteerde armoedegrens

Aandeel van het inkomen van huishoudens dat opgaat aan vaste lasten (wonen, energie en verzekering)

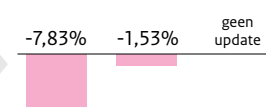
Verschil tussen uitgaven aan vaste lasten en minimale inkomen voor 6 huishoudtypes

2015 Q2 2023 Q4 2023

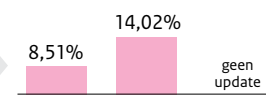
Alleenstaanden

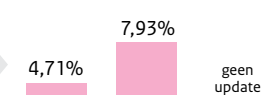
Paar

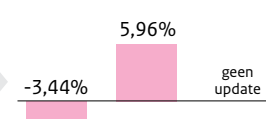
Alleenstaanden AOW

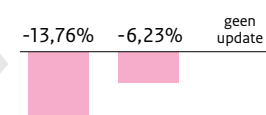
Paar AOW

Alleenstaande + 2 kinderen

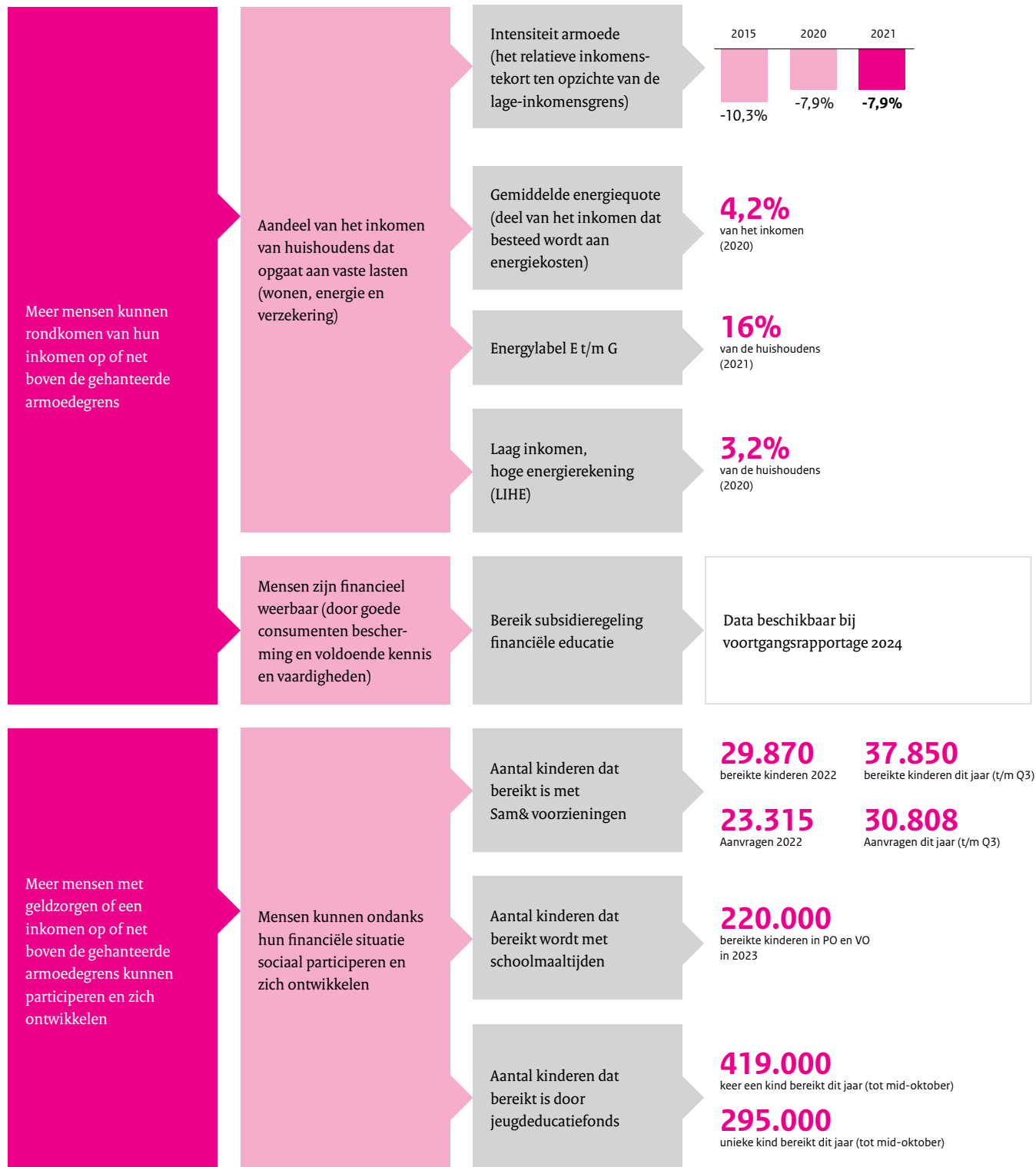
Paar + 2 kinderen

Subdoel

Handvat

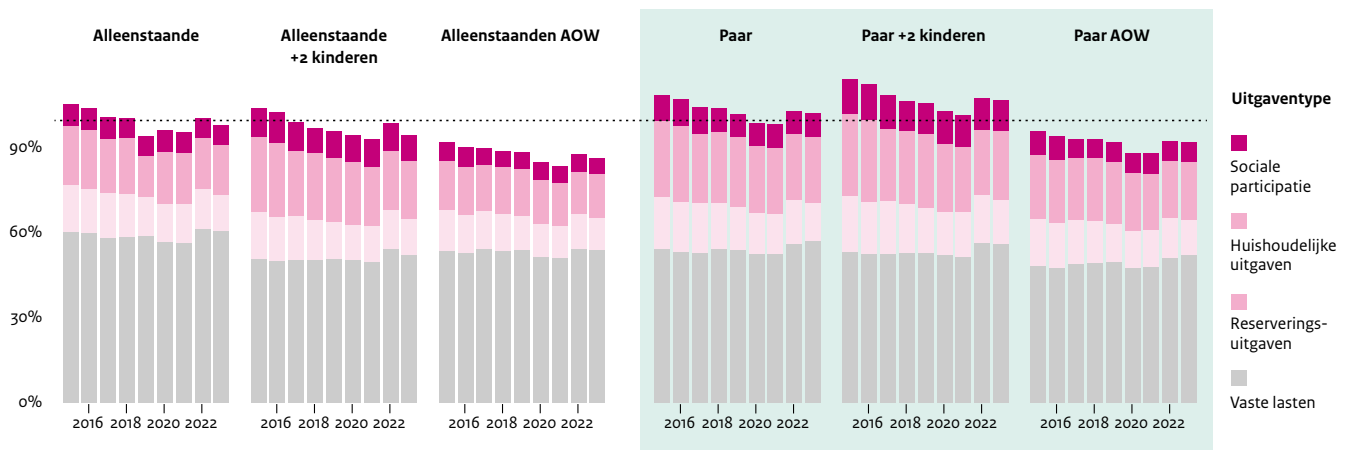
Indicator

Intensiteit armoede inclusief uitsplitsing per huishouden

Als indicator voor de intensiteit van armoede is het verschil tussen uitgaven aan vaste lasten en het minimale inkomen per huishoudtype opgenomen. In bovenstaand schema waarin gerapporteerd wordt over de subdoelen is dit verschil voor 6 typen huishoudens percentueel en in bedragen per maand inzichtelijk gemaakt. Onderstaande figuur maakt inzichtelijk uit welke onderdelen de vaste lasten per huishoudtype zijn opgebouwd. De grafiek is een weergave van de ontwikkeling van de verschillende uitgaven categorieën als percentage van het minimale inkomen van deze huishoudtypes tussen 2015 en 2023. De zwarte stippellijn is een weergave van 100% van het minimuminkomen voor deze huishoudtypes. Als de staafdiagram boven de zwarte lijn uitkomt betekent het dat in dat jaar de uitgaven aan al deze posten hoger zijn dan het inkomen. De vaste lasten zijn inclusief huur waarbij er aan de inkomenskant een bijpassende huurtoeslag is toegevoegd. Bron van deze data is het Nibud.

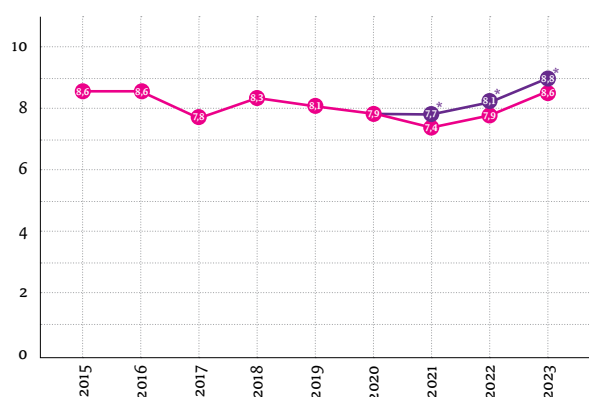
11 Verschil uitgaven en minimuminkomen van 6 types huishoudens

Stand van zaken doelstelling problematische schulden

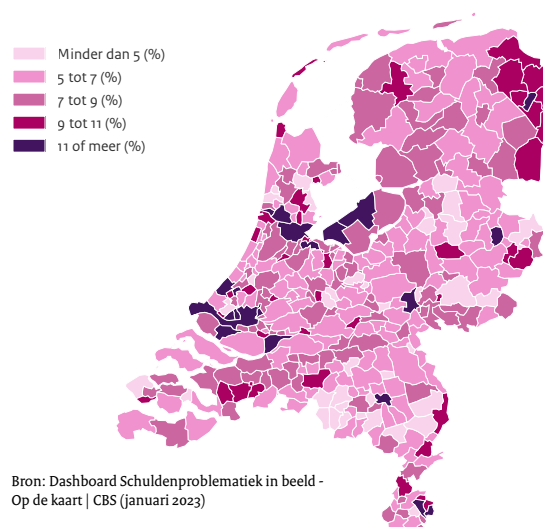
Het derde hoofddoel van de Aanpak geldzorgen, armoede en schulden is een halvering van het aantal huishoudens met problematische schulden in 2030 t.o.v. 2015.

12 Aantal huishoudens met problematische schulden (in procenten)*

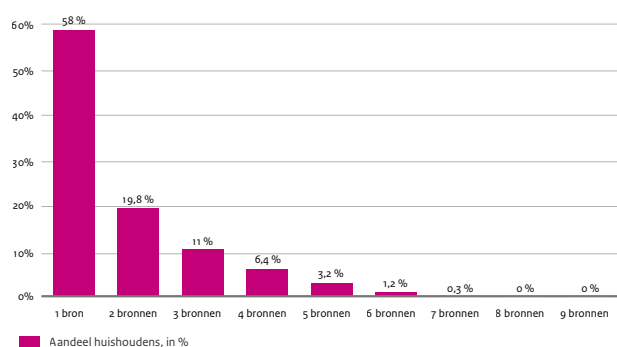

* De gegevens aangepast op basis van de nieuwe definitie.
Bron: Dashboard Schuldenproblematiek in beeld (januari 2023)

13 Landelijk beeld van schuldenproblematiek

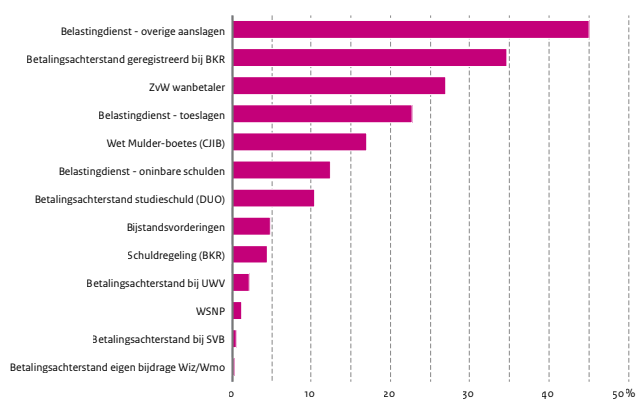

13 Aandeel huishoudens met geregistreerde problematische schulden per aantal schuldregistraties

Bron: Dashboard Schuldenproblematiek in beeld

14 Aandeel huishoudens met geregistreerde problematische schulden per schuldregistratie

Bron: Dashboard Schuldenproblematiek in beeld

Stand van zaken subdoelen doelstelling problematische schulden

Om de stand van zaken van de subdoelen op het gebied van problematische schulden in beeld te brengen, zijn verschillende indicatoren in beeld gebracht. Waar mogelijk wordt een update van de stand van zaken van de indicatoren gegeven ten opzichte van de vorige voortgangsrapportage en waar mogelijk voor 2015. Niet voor alle indicatoren is een update weer gegeven, aangezien sommige maar één keer per jaar geüpdatet worden. De indicatoren zijn nog in ontwikkeling en worden in latere voortgangsrapportages verder aangevuld. Bronnen voor de data die in deze paragraaf zijn gebruikt zijn het CBS, Divosa, Geldfit, Het CJIB, de NVVK en SchuldenlabNL.

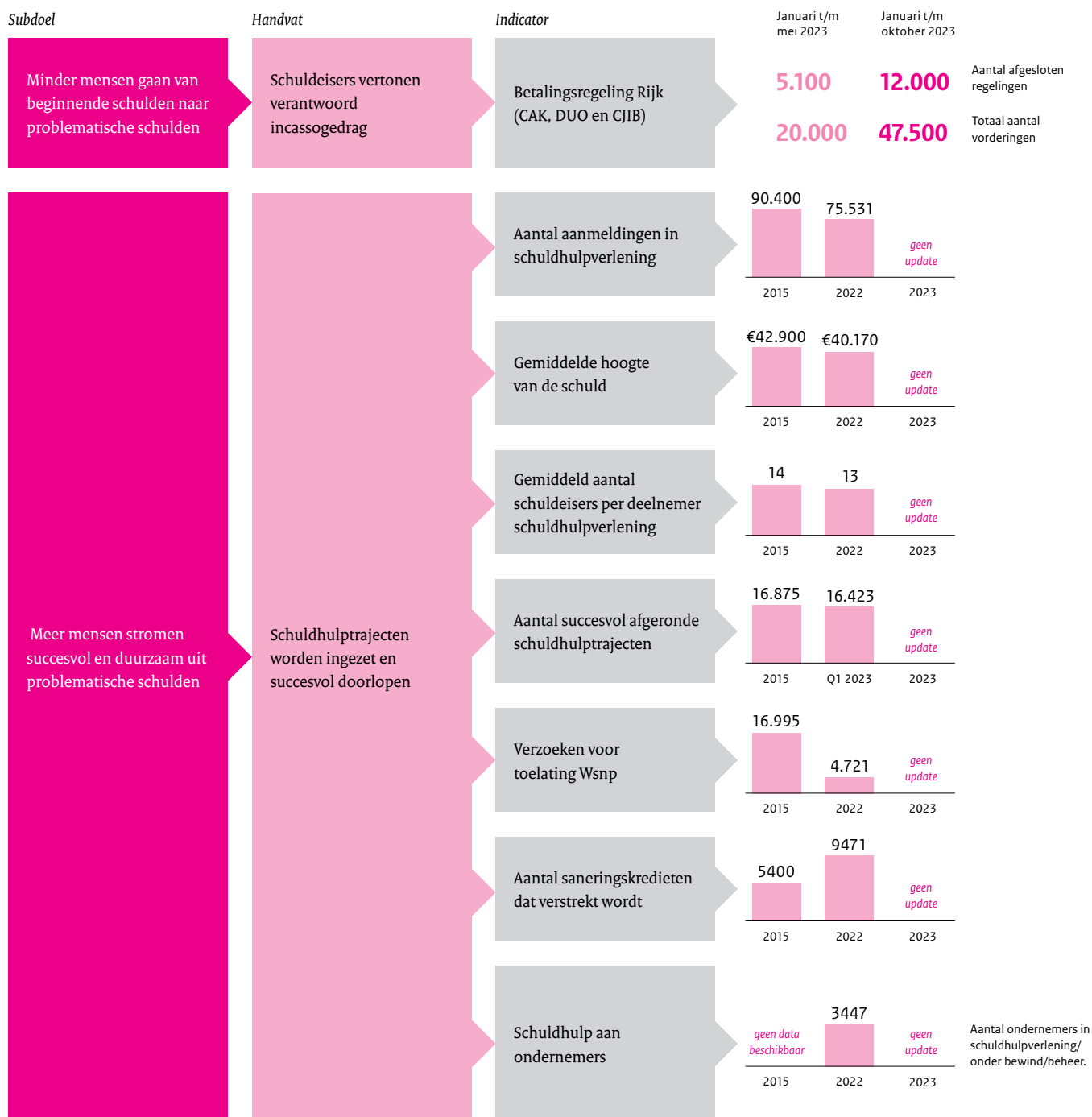

Subdoel

Handvat

Indicator

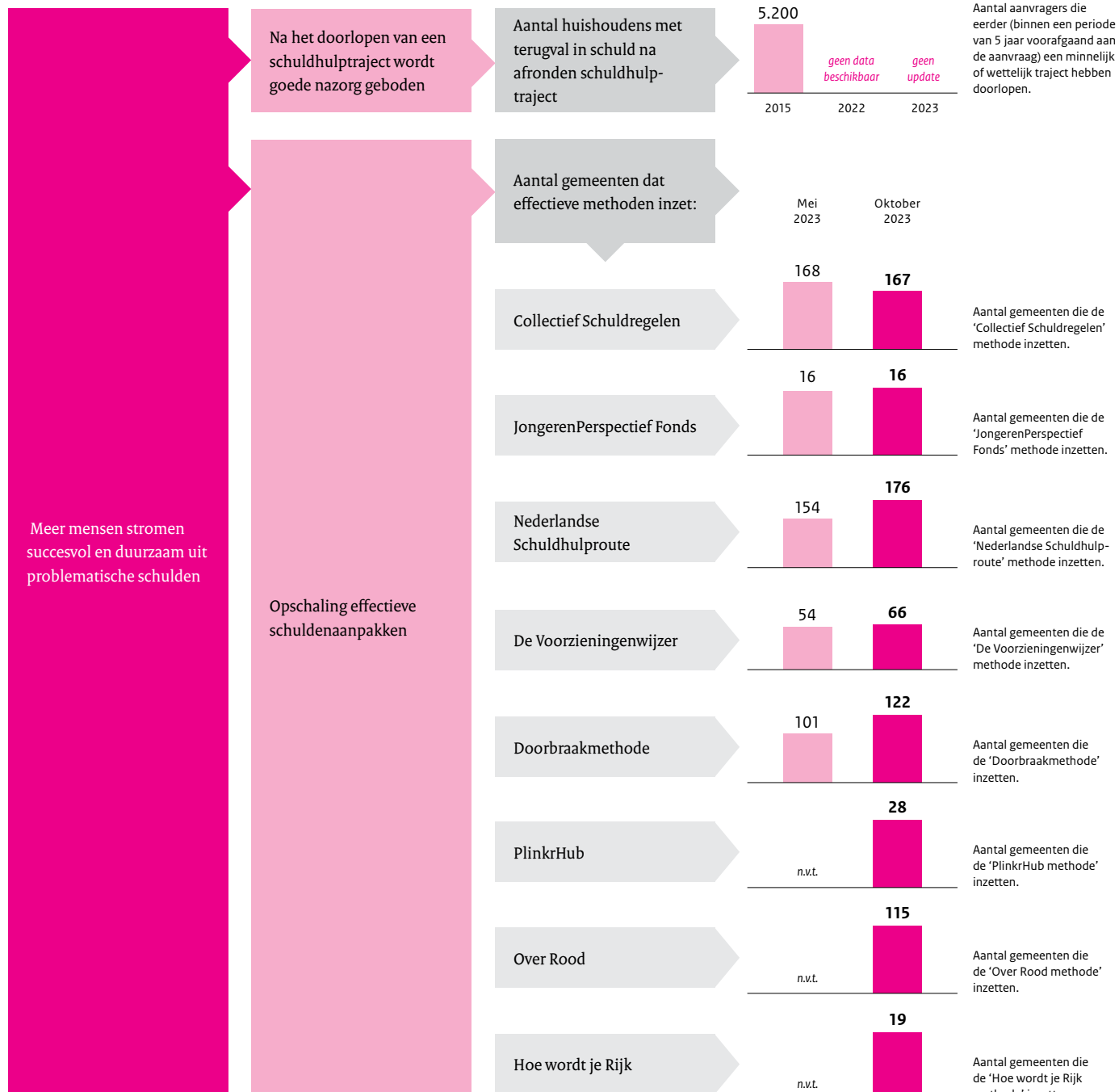

Subdoel

Handvat

Indicator

Colofon

Dit is een publicatie van het ministerie van
het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

www.minszw.nl